

Radim Cigánek

**Politický zápas
o jednotnou státní školu
1945–1949**

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
NAKLADATELSTVÍ KAROLINUM 2009

OBSAH

1	UVEDENÍ DO TÉMATU	9
1.1	Předmluva	9
1.1.1	Dosavadní historiografické bádání	12
1.2	Dosavadní systém školství	15
1.2.1	Volání po jednotné škole	17
1.3	Konec války	19
1.3.1	České země	19
1.3.2	Slovensko	20
2	ROK 1945	21
2.1	Košická vláda	21
2.1.1	Dopisové akce	23
2.2	Pokus o postátnění škol dekretem prezidenta republiky	28
2.2.1	Zveřejnění myšlenky na postátnění škol v tisku	28
2.2.2	Osnovy dekretu prezidenta republiky o postátnění školství	29
3	ROK 1946	35
3.1	Plán ministerstva školství	35
3.2	Protiakce církve	36
3.2.1	Pastýřský list	40
3.3	Pozdní jaro 1946	41
3.4	Katolické spolky v boji za svobodné školství	46
3.5	Sjednocování mládeže a tělovýchovy	49
3.5.1	SČM	50
3.5.2	Sjednocování tělovýchovy	53
3.6	Volby 1946	56
3.6.1	Nová vláda	57
3.6.2	Nový ministr	60
3.6.3	Arcibiskup Beran	61
3.6.4	Pedagogické fakulty	63

3.6.5 Pokračující diskuse	64
3.7 Bilance roku 1946	68
4 ROK 1947	69
4.1 Změna na MŠO	69
4.1.1 Ministr Stránský v kulturním výboru ÚNS	69
4.1.2 Otázka náboženské a mravní výchovy	74
4.2 Boj pokračuje	75
4.2.1 Polemika v tisku	75
4.3 Politické prostředky	79
4.3.1 Postoj prezidenta republiky	80
4.3.2 Mezi ministerstvy	84
4.3.3 Projednávání ve vládě	86
4.4 Akce odpůrců jednotné školy	88
4.4.1 Schůze v Lucerně	88
4.4.2 Akce biskupů	91
4.4.3 Postoj ČSL k návrhu školského zákona	94
4.5 Akce příznivců školské reformy	97
4.5.1 Aktivita KSČ	98
4.5.2 ministr Stránský	102
4.6 Počátek politické krize	103
4.6.1 Jednání o ústavě	103
4.6.2 Formování protikomunistického tábora	104
4.7 Postoj dalších církví k návrhu školského zákona	108
4.7.1 Čeští evangelíci	108
4.7.2 Slovenští evangelíci	109
4.7.3 Československá církev	110
4.8 Bilance roku 1947	111
5 ROK 1948	113
5.1 „Vítězný únor“	113
5.1.1 Protesty arcibiskupa Berana	113
5.1.2 Před Únorem	115
5.1.3 Komunisté u moci	116
Projednávání v parlamentu	118
5.1.4 Projednání ve výborech	119
5.1.5 Rozprava v plénu ÚNS	120
5.1.6 Schválení zákona	129
5.2 Ústava 9. května	130
5.3 Aktivity vatikánské diplomacie proti postátnění škol v Českých zemích	132

5.4	Pokusy o přijetí zákona o nestátních školách	136
5.5	Po schválení zákona	139
5.5.1	Děkovné dopisy ministru Nejedlému	139
5.5.2	Aplikace zákona – postátňování škol	139
6	ZÁVĚR – 4 KOLA BOJE O SVOBODNÉ ŠKOLSTVÍ	146
7	POUŽITÉ ZKRATKY	151
8	PRAMENY A LITERATURA	153
8.1.1	Archivní fondy	153
8.1.2	Edice dokumentů	153
8.1.3	Vydané paměti	154
8.1.4	Literatura	154
8.1.5	Diplomové práce	156
8.1.6	Sbírky zákonů	157
8.1.7	Periodika	157
8.2	Internet	157
9	PŘÍLOHY – EDICE DOKUMENTŮ	158
9.1	Seznam příloh	158
9.1.1	První verze osnovy dekretu prezidenta republiky o postátnění školství z 4. 8. 1945	159
9.1.2	Druhá verze osnovy dekretu prezidenta republiky o postátnění školství z 12. 10. 1945	162
9.1.3	Výhrady ministerstva pošt k osnově nového školského zákona, rozeslané všem státním úřadům v rámci meziministerského připomínkového řízení, (důležité pasáže) 18. 4. 1946	168
9.1.4	Dopis olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana poslancům ČSL z března 1946 ohledně snah o postátnění všech škol, (důležité pasáže) z 1. 3. 1946	171
9.1.5	Zpráva o činnosti Matice cyrilometodějské za rok 1947 a 1948	173
9.1.6	Memorandum československých katolických biskupů vládě Čs. republiky schválené na biskupské konferenci 13.–14. 11. 1946 v Olomouci, (část týkající se školství)	177
9.1.7	Pastýřský list českých biskupů z prosince 1947 o úpadku mravnosti, je zde však řada politických podtextů, (důležité pasáže)	180

9.1.8	Statistická data o církevním školství v Čechách a na Moravě	182
9.1.9	Dopis generálního tajemníka KSČ Rudolfa Slánského všem členům vlády za komunistickou stranu, kde vyzývá k připomínkování zákonů především z hlediska zájmů KSČ, (celý text) z 6. 5. 1947	184
9.1.10	Projev ministra informací V. Kopeckého o kulturní politice KSČ na zasedání ÚV KSČ konaném 4.–5. 6. 1947 (celý text)	186
9.1.11	Rozhovor patriarchy Československé církve Dr. F. Kováře v Mladé frontě o problematice církevního školství a jednotné školy z 2. 4. 1947	193
9.1.12	Návrh osnov nekonfesní mravní výchovy přiložený k žádosti Svazu občanů bez vyznání, který žádá zavedení této výchovy novým školským zákonem, z počátku roku 1948	195
9.1.13	Pracovní osnova zákona o nestátních školách připravená J. Vlčkem z května 1948	197
EDIČNÍ POZNÁMKA		203
JMENNÝ REJSTRÁK		205